

A magyarországi bunyevácokról és címerükről

A címerhasználat elég korán elterjedt. Címert csak uralkodó adhatott. A ma is érvényes bunyevác címer adományozására 1605-ben került sor. Akkor közös uralkodónk volt a Magyar–Horvát állam trónján, a Habsburg-házi II. Rudolf (1576–1608) magyar király és német császár személyében. Az adománylevél szentesítette a címer használatát. Jelentős szerepet játszottak a kor szokásai, szellemisége. Ezek alapján alakult ki a heraldika (címer-tan) rendszere. A címer pajzsba foglalt színes ábra. Az alkalmazott színeket és számukat szabályozták. A címerképek művészi ábrázolása esztétikai értékén túlmenően hitelesen és részletekbe menően dokumentálják az adott kor mindennapi életét.

Feltételezem, hogy Baján és környékén nem kell az olvasóknak magyarázni, hogy a történelem mennyi népet sodor egymás mellé, mint a Duna völgyében Magyarországon. A könnyebb megértés kedvéért említem, hogy a nemzetközi tudományos berkekben a bunyevácok három nagy csoportját szokták megkülönböztetni, amelyből kettő a Balkánon él: a dalmát és délnyugat-boszniai–hercegovinai, valamint a likai és a tenger melléki területen. A harmadik pedig a Duna menti bácskai és Budapest környéki területen él.

A világ nagyon széles területén szétszóródva a bunyevácok ugyanannak a népnek azonos nevű és – a távolság ellenére – még mindig sok régi szokással bíró, igen erősen katolikus embercsoportját, a horvát nép részét alkotják. A hazai horvát nemzetiség nyolc etnikai csoportjának egyike. Talán a legnépesebb, akik diaszporában vegyesen lakott településeken élnek. Metropoliszuk a Sugovica-parti Baja város. Létszámukat illetően nagy a bizonytalanság. A népszámlálási ívekről a lokális elnevezések (bunyevác, sokác, rác) hiányoznak. Becsült számokról esik szó.

Mi, akik ma is e területen élünk, elődeinknek azokat tekintjük, akik a török hódoltság után, 1687-ben – a mai horvátországi területekről – szervezett csoportként indultak mai lakóhelyükre. Legtöbbször a törökök üldöztetése miatt indultak útnak többszöri átköltözködés után, több időpontban az elnéptelenedett területekre, ritkán lakott helyekre telepedtek.

A címerről általánosságban szólva mint emlékjelről és jelképről beszélünk. Egy nép történelmi múltjára, identitásuk kifejezésére utaló, díszítő szimbólum. A saját címer az együvé tartozást, sorsközösséget is kifejező jelkép, mely büszkeséget is jelent! Egy népnek a címer mellett lehet zászlaja, jelvénye, emléktáblája, emlékműve ...

Az ősi földről, az ún. „magterület”-ről (Dinara-Zagora, Dinári-vidék) elsőként kimozdult bunyevácok voltak azok, akik elkezdték a költözködést. A likai területre vándorolt el az egyik sorsközösségben élő csoportjuk. A legnépesebb katonás, heroikus szellemű ún. „Krmpoćai népközösség” példamutató vezetőivel indult az ismeretlen likai területekre 1605-ben, ahol a Zrínyiek grófi birtokai befogadták őket. A hereljini Sv. Juraj-templom 1605. június 16. keltezésű történelmi feljegyzésből tudjuk, hogy ezt a csoportot ugyanarról a helyről egy második, illetve harmadik csoport is követte 1627-ben.

A közeleti szerepet vállaló közösség ideköltözködéskor lett címerkérő. A kérelmet írásban kellett benyújtani a királyi magyar kancelláriára. Kérték, hogy a hivatal gyakorlata szerint biztosítsák e területen a bunyevácok védelmét, garantálják szabadságukat. Az eddigi életük tükröképét, címerét kérték rajzukon. A címerkérő folyamodványban a kérelmezőnek fel kellett sorolni és indokolni a javaslatokat. A legendák szerint a címerben szereplő jeles személyiségek azonos korban éltek, s mielőtt még szentté avatták őket a bunyevác-

ság vezéregyéniségeiként voltak ismeretesek. Példamutató cselekedeteikkel a bunyevácok történelmére is hatást gyakoroltak. Nagy tekintélyű, népszerű vezetők voltak. A kérelem tartozékaként kellett a kérvény alsó sarkában elhelyezni a heraldikai szabályoknak megfelelően megrajzoltatott, kért címet. A jobb alsó sarokban volt az aláírás. A dátumot a kancellária írta rá, az engedélyezési záradékkal. Ezt a címet küldte el nekem mintául a Senji Múzeum igazgatónöje, Blaženka Ljubovi úrhölgy, akinek ezúttal is köszönetem nyilvánítom.

A címerkérő aláírók a következők voltak: Damjan Krmpotić, a bunyevác közösség vezetője, likai főkapitány mint előterjesztő, és a szintén magas rangban lévő vezetőtársai (tisztek): Tadije Krmpotić, Milašina Skorupović, Ivan Krnčević és Radoja Pečenica. Valamint a jelenlévők közül sokan mások. Mindez Hreljin városban fogalmazódott meg. A templomon kívül őrzik a világon egyetlen bunyevác múzeumban (Gradski Muzej, Sejn, Horvátország). A latin szöveget ott fordította horvatra Enver Ljubocić. A megkapott címeradományról először Károly Árpád tudósított 1890-ben.

A kerekaltpú pajzs (címer) középpütt függőlegesen képzeletben felezett kék mezejében védőszentjeik: jobbról Szent György, balról Keresztelő Szent János teljes nagyságban látható. Szent György lovagot és vitézt díszes páncélruhában ábrázolták, kardjával az oldalán. A fején sisak a díszével. Szent János a korabeli hittérítő keresztelő vörös színű ruhában (tunika), attribútumaival: bal kezében latin kereszt, jobbáiban könyv. Mindkettő glóriával ékesítve. A pajzs alsó mezeje, a pajzsláb zöld színű. Ezt a zöld mezőt egy keskeny fehér pólva vízszintesen metszi, mely a Buna folyót szimbolizálja. A felső hullámos zöld pólva az erdőt jelenti, mely e nomád pásztornépet számos költözködése során kíséri végig.

A szomszédos Szerbiában a bunyevácok önálló nemzetiségként nyertek elismerést. A fentitől eltérő címerrel és zászlóval rendelkeznek.

A magyarországi bunyevácok címere

A magyarországi bunyevácok 1879 óta a *Kolo igra...* című megzenésített dalukkal nyitják rendezvényeiket. A köztudatban himnuszukként ismert. Zászlajuk fehér-égszínkék színű kelme (140 éves). Bajaszentiváni tájházuk 1979-ben lett avatva.

Befejezésül említem, hogy a hazai bunyevácság új színfoltjaként a közelmúltban (2018 őszén) megalakult a Bunyevác Kulturális Intézet. Alapítója a bajai születésű – bunyevácságát valló – dr. Obádovics J. Gyula, a matematika emeritus professora, a város díszpolgára. Az intézet célja: a bunyevác népcsoport kultúrájának és történetének feltárása, felfrissítése, megőrzése, ápolása és bemutatása. Népszerűsítésével fennmaradása, átmentése, az élőknek emlékezetül, az utókornak megőrzése, az elhunytak tiszteletére. Iroda: Baja, Eötvös u. 6/A.

Mándics Mihály

Irodalom. *Ljubović, Blaženka:* Gradski Muzej Senj. Etnografska zbirka bunjevci. Zagreb, 2007; *Ljubović, Enver:* Grb Bunjevaca Krmpočana. Pokušaj interpretacije simbolike Bunjevač-kog grba. Zagreb, 2003; *Dr. Mándics Mihály:* A magyarországi bunyevác-horvátok története. Povijest bunjevač-kih hrvata u Mađarskoj. Kecskemét, 1989; *Nyulászné Straub Éva:* Öt évszázad címerei. A Magyar Országos Levéltár címerlevelei. Corvina, 1987; *Sokcsevits Dénes:* Képek a bajai bunyevácság múltjából In Bajai Honpolgár 2017–2018.